

Đề bài:

*Phân tích khổ thơ
thứ hai trong bài
Đây mùa thu tới
của Xuân Diệu.*

Bài làm

Nếu ví *Đây mùa thu tới* của Xuân Diệu là một bức tranh thu thì bốn khổ thơ có thể coi là bộ tứ hình làm nên kiệt tác ấy. Trong đó, khổ thơ thứ hai tuy chỉ là một màn nhỏ nhưng là màn màu đậm nhất, sống động nhất, đã thấm tóat bước đi của mùa thu trong một góc vườn:

*Hơn một loài hoa đã rụng cành
Trong vườn sắc đỏ rửa màu xanh
Những luồng run rẩy rung rinh lá
Đôi nhánh khô gầy xương mỏng manh.*

Mùa thu đã đến thật rồi. Từ phút giao mùa đầy ngỡ ngàng “đây mùa thu tới, mùa thu tới”, sang khổ hai, mùa thu đã bắt đầu hành trình xâm chiếm của nó ở cấp độ vi mô, từ những tế bào của sự sống:

Hơn một loài hoa đã rụng cành.

Câu thơ mang đậm phong cách Xuân Diệu. Tại sao lại là “hơn một loài hoa” chứ không phải “đã mấy loài hoa rụng dưới cành” như Thế Lữ đã từng sửa cho Xuân Diệu? “Một” là duy nhất nhưng “hơn một” thì cái thế độc tôn ấy đã bị phá vỡ. “Hơn một” chứ không phải “nhiều” vì mùa thu chỉ mới vừa chạm ngõ đất trời, chỉ mới dật những đường chỉ đầu tiên của chiếc “áo mơ phai” tuyệt đẹp. Cách diễn đạt mới lạ, độc đáo và tinh tế và chính xác vô cùng. Nhưng không chỉ lại ở sự tàn phai, rơi rụng của “bông hoa rút cánh rơi xuống giếng” (*Ý thu*), mùa thu còn tràn sang những cảnh vật khác.

Trong vườn sắc đỏ rửa màu xanh.

Thu đến thì lá chuyển màu, điều này Xuân Diệu không phải là người đầu tiên nhắc tới, nhưng khác một chữ “rửa” với âm vụng thấp, nặng nề miêu tả những biến chuyển tinh vi ấy, chàng thi sĩ say mê Rimbaud và Verlain đã mượn cách diễn đạt của Pháp để tạo nên thế xung đột gay gắt và sự thẳng thắn từ từ của mùa thu. Thế đòn bẩy ở đây đã làm cho sự tương phản giữa sức sống và tàn phai, giữa hạ và thu càng thêm mãnh liệt. Bức tranh dịu dàng với sắc “mơ phai” ở khổ một đã được chấm phá thêm hai mảng màu đậm, làm nổi bật lên hình hài, dấu vết của mùa thu. Chính vì vậy mà tuy không có một chữ “thu”, bước đi của mùa thu trong câu thơ vẫn hiện lên rõ nét.

Và không chỉ cảm nhận mùa thu bằng thị giác, Xuân Diệu còn mở rộng hồn mình để đón nhận “những luồng run rẩy” của cảm xúc, của mùa thu:

Những luồng run rẩy rung rinh lá.

Biện pháp điệp phụ âm ở khổ đầu lại một lần nữa tỏ ra vô cùng đắt giá. Bốn âm rung “r” liên tiếp không chỉ khắc họa tinh tế chuyển động run rẩy của lá cây mà khiến câu thơ đọc lên cũng nghe rung rinh một điệu nhạc. Có người võ đoán rằng “luồng run rẩy” ở đây là luồng gió nhưng nếu vậy thì câu thơ chỉ dừng lại ở việc tả gió chứ không gợi rét, đâu thể chuyển tải được những cảm nhận tinh vi, bén nhạy của nhà thơ. “Luồng run rẩy” ở đây chính

là cái rùng mình của cây lá, là luồng run rẩy của cảm xúc “khấp mình tôi run rẩy tựa dây đàn”. Tâm hồn nhà thơ mỏng manh quá, đa cảm quá, tưởng như chỉ cần chạm khẽ, đụng hồ cũng rung lên những tiếng tơ lòng. Lấy chuyển động của cây để tả gió, gợi rét, làm cái rét tuy không hiện ra mà như thấm sâu, ngấm vào từng dòng nhựa sống. cái tài, cái độc đáo của Xuân Diệu chính ở chỗ đó.

Khổ thơ kết thúc ở hình ảnh những nhánh cây khô gầy, gân guốc như chạm khắc lên nền trời. Mùa thu đã hoàn tất giai đoạn của một hành trình đi tới. Nó không chỉ tước hết lá trên cành mà còn tước đi cả sự sống, cả dáng vẻ mạnh mẽ của những thân cây. Cây cối dường như cũng trở nên yếu đuối hơn, như thu mình lại trong nỗi cô đơn, buồn bã:

*Cây bên đường trụi lá đứng tàn ngán
Khấp xương nhánh chuyển một luồng tê tái.*

(Tiếng gió)

Và lòng người cũng chùng xuống, nao nao trong nỗi buồn man mác mà lắng sâu.

Đôi nhánh khô gầy xương mỏng manh.

Câu thơ bảy chữ mà đã có đến sáu thanh bằng, tạo cảm giác ngưng đọng, ngừng nghỉ như dấu lặng giữa bản nhạc để dư ba, dư âm của khổ thơ ngân mãi và bắc cầu sang khổ thứ ba.

Tuy chỉ là bốn câu trong bài *Đây mùa thu tới* nhưng nếu đứng một mình, khổ thơ trên có thể sánh ngang với một bài tứ tuyệt hoàn mỹ bởi sự dồn nén của cảm xúc, nói ít nhưng gợi nhiều. Vẫn là hoa lá, cỏ cây, thi liệu cổ điển, nhưng đến đây Xuân Diệu, dưới lăng kính một tâm hồn “đào đạt sức sống”, chúng bỗng như được thổi một luồng gió mới, mang nặng cảm quan của tác giả: Và đằng sau những dòng chữ run rẩy, xao động kia phải chăng là nỗi ám ảnh không nguôi về thời gian của Xuân Diệu, là sự “vội vàng”, cuống quýt trước “độ phai tàn sắp sửa” của cái đẹp, của thiên nhiên. Bức tranh mùa thu không chỉ đóng khung trong 28 chữ mà như chạ quậ, xôn xao trên mặt giấy, trong lòng người. Ngòi bút tài hoa của Xuân Diệu như tung hoành trên trang giấy, phác đường này, chấm phá mảnh kia mà tạo nên cái hồn của khung cảnh. Khổ thơ đã góp một phần không nhỏ làm nên thành công cho toàn bài cũng như chứng tỏ lời nhận định của tác giả *Thi nhân Việt Nam*: “Xuân Diệu – mới nhất trong các nhà thơ mới” là hoàn toàn chính xác.

Nguyễn Thanh Hương – Lớp 11
Trường THPT Quỳnh Lưu, Nghệ An